

اصول دین

و

وسيلة النجاة

علامه حاج شیخ علی نمازی شاهرودی رحمۃ اللہ علیہ

تحقیق
مرتضی اعدادی خراسانی

سرشناسه	نمازی شاهرودی، علی، ۱۳۹۳ - ۱۳۶۳.
عنوان و نام پدیدآور	اصول دین و وسیلة النجاة/علی نمازی شاهرودی : تحقیق
مشخصات نشر: مشهد	مرتضی اعدادی خراسانی.
مشخصات ظاهری:	انتشارات ولایت، ۱۳۹۴.
شابک	۳۰۰ ص.
وضعیت فهرست نویسی	۷-۷۷-۶۱۷۲-۹۶۴-۹۷۸
یادداشت	فیا:
موضوع	کتابنامه.
موضوع	اصول دین
موضوع	شفاعت (اسلام)
موضوع	توسل
شناسه افزوده	اعدادی خراسانی، مرتضی، ۱۳۶۰
رده بندی کنگره	۱۳۹۴ الف ۶/۵/۱۱/BPT
رده بندی دیویی	۲۹۷/۴۱۷۲
شماره کتابشناسی ملی	۲۷۴۰۹۵۶

انتشارات ولایت

نام کتاب: اصول دین و وسیلة النجاة

مؤلف: آیت الله علامه حاج شیخ علی نمازی شاهرودی

تحقیق: مرتضی اعدادی خراسانی

ویراستار: محمد ربانی

حروف چینی و صفحه آرایی: رضا یوسفی

نوبت چاپ: اول (ناشر)

تاریخ چاپ: ۱۳۹۴ ش - ۱۴۳۶ ق

تیراژ: ۳۰۰ نسخه

چاپخانه: موسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

ناشر: انتشارات ولایت

شابک: ۷-۷۷-۶۱۷۲-۹۶۴-۹۷۸

مرکز پخش: مشهد، انتشارات ولایت، تلفن: ۰۹۱۵۱۵۷۶۰۰۳

مشهد، انتشارات نور الکتاب، چهارراه شهدا، نبش پاساژ گنجینه، تلفن: ۰۳۲۲۳۳۱۳۰ - ۵۱

۰۹۱۵۱۱۹۹۴۸۶

قم، خیابان معلم، انتشارات دارالتفسیر، تلفن: ۰۳۷۷۴۴۲۱۲ - ۲۵

تهران، خیابان شریعتی، روبروی ملک، خیابان شبستری، خیابان ادیبی، پلاک ۲۶،

انتشارات نبأ، تلفن: ۰۲۱ - ۷۵۵۰۴۶۸۳

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿أَدْخُ إِلَى مَسِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

علم و معرفت بزرگ‌ترین و بهترین نعمت الهی است که خداوند متعال آن را به بندگان صالح خویش عطا می‌فرماید و آن‌ها را در مسیر عبودیت و کمال بندگی به‌سوی خود با آن یاری می‌دهد. برترین مباحثات بندگان خدا نیز، برخورداری از این نعمت گرانسنگ است. عالمان ربانی و عارفان حقیقی کسانی هستند که در راه بندگی خدا همواره پیامبران الهی و امامان معصوم - صلوات الله علیهم اجمعین - را چراغ راه خویش قرار داده و هیچ گاه از سلوک طریق علمی و عملی آنان احساس خستگی به خود راه نداده‌اند و از هر طریق دیگری غیر از راه امامان صلوات الله علیهم دوری و بیزاری جسته‌اند.

موسسه معارف آل محمد (علیه السلام) با هدف احیای آثار چنین بزرگانی، که در طول تاریخ تشیع همواره مدافع و پشتیبان معارف اصیل و حیانی و علوم راستین اهل بیت صلوات الله علیهم بوده‌اند، سامان یافته است و امید دارد با توجهات خاص حضرات معصومین، توفیق احیای آثار ارزشمند آن بزرگان را بیابد.

فهرست

کتاب اصول دین

۹.....	مقدمه تحقیق.....
۱۷.....	مقدمه مؤلف.....
۱۹.....	اصل اول: شناختن خداوند و اعتقاد به یکتایی او.....
۲۱.....	۱. شناخت فطری.....
۲۳.....	۲. شناخت از راه استدلال.....
۲۵.....	پاسخ به یک اشکال.....
۲۷.....	دلایل وحدانیت پروردگار.....
۲۸.....	بیانی دیگر در اثبات وحدانیت.....
۲۹.....	صفات پروردگار جهان و جهانیان.....
۳۲.....	صفات سلبیه.....
۳۵.....	اصل دوم: عدل خداوند متعال.....
۳۷.....	دلالت عقل بر عدل خداوند.....
۳۷.....	دلایل نقلی.....
۳۹.....	اصل سوم: پیغمبرشناسی.....
۴۱.....	۱. نبوت عامه.....
۴۲.....	۲. نبوت خاصه.....
۴۷.....	اصل چهارم: امام شناسی.....
۴۹.....	گفتار اول: نیاز به امام.....
۵۰.....	گفتار دوم: تعیین کننده امام.....
۵۱.....	گفتار سوم: چه کسانی از جانب خداوند برای امامت معرفی شدند.....
۵۱.....	باب اول: احادیث قدسی.....
۵۲.....	باب دوم: تصریحات پیامبر.....
۶۶.....	باب سوم: احادیث علوی.....
۶۷.....	باب چهارم: روایاتی از حسنین علیهم السلام
۶۷.....	باب پنجم: احادیثی از امام سجاد علیه السلام
۶۸.....	باب ششم: روایاتی از امام باقر علیه السلام

باب هفتم: تصریحات امام صادق علیه السلام بر امامت ائمه	۶۸
باب هشتم: روایاتی از امام کاظم علیه السلام	۶۹
باب نهم: احادیثی از ثامن الحجج علیه السلام	۷۰
باب دهم: روایات امام جواد علیه السلام در باب جانشینان پیامبر	۷۰
باب یازدهم: امام دهم و مسئله خلافت	۷۱
باب دوازدهم: روایات امام عسکری علیه السلام در تصریح امامت ولی عصر علیه السلام	۷۱
نصوص وارده بر امامت حضرت مهدی علیه السلام و غیبت آن حضرت	۷۲
ائمه هدی علیهم السلام به جمیع معجزات انبیا قادرند	۷۵
پی نوشت	۷۹
تأملی در حادثه غدیر خم	۱۱۷
اصل پنجم: معاد روز قیامت	۱۲۵
رجعت (قیامت صغری)	۱۲۷
قیامت کبری	۱۳۷

کتاب وسیلة النجاة

فصل اول: در وجوب توسل و بیان حقیقت وسیله	۱۴۵
فصل دوم: توسلات انبیای سلف	۱۵۳
فصل سوم: در فضیلت تبرک به مزار شریف پیامبر گرامی اسلام و ائمه اطهار علیهم السلام ..	۱۵۷
فصل چهارم: در اقامه عزاء و بکاء و ابکاء بر مصائب ائمه اطهار علیهم السلام	۱۶۳
فصل پنجم: در جواز لطمه بر صورت زدن و موی کندن و پیراهن چاک زدن	۱۶۹
خاتمه: در دفع شبهه موهوم	۱۷۳

نمایه / ۱۸۱

نمایه آیات	۱۸۲
نمایه روایات	۱۸۶
کتابنامه	۱۸۷
چکیده عربی و انگلیسی	۱۹۶

مقدمه تحقیق

دین در لغت به معنای جزاست و جز در برابر تکلیف و امتحان معنا پیدا می‌کند، لذا به مجموعه تکالیفی که انسان موظف به انجام آن‌هاست دین گفته می‌شود. تکالیف نیز در قالب اوامر و نواهی به انسان‌ها ابلاغ می‌گردد.

امر و نهی از شؤون مولاست و مولویت حقیقی نیز از آن خداوند است، زیرا خداوند خالق و در نتیجه مالک همه مخلوقات است، پس تنها او حق امر و نهی و تصرف در ملک خویش را دارد.

بر این اساس دین به معنای مجموعه دستورات و نهی‌های خداوند است. پس دینداری با شناخت خدا آغاز می‌شود و پایه و اساس آن معرفت پروردگار است.

أَوَّلُ الدِّينِ مَعْرِفَةُ^۱

سر لوحه دین، معرفت خداست.

خدای تعالی معرفت خود را در آغاز خلقت بندگان به آنان عطا فرموده و همه را به معرفت خویش مفلور ساخته است. اما به حکمت خویش با قدم نهادن انسان به دنیا معرفت خویش را از آنان زدوده و یادآوری معرفت فراموش شده را بر عهده پیامبرانش نهاده است.

خداوند همچنین برای تربیت بندگان و محافظت از دین خود امامانی را در میان خلق قرار داده و اطاعت‌شان را بر بندگان واجب کرده است از سوی دیگر برای تشویق بندگان به انجام تکالیف بهشت را خلق کرده و وعده داده است که مؤمنان نیکوکار را به باغ‌های بهشت وارد خواهد کرد و برای تحذیر از مخالفت بندگان با اوامر و نواهی پروردگار جهنم را آفریده و

مخالفان را به دخول و خلود در آتش تهدید کرده است.

عدالت پروردگار سبب دلگرمی و باور مومنان وعده الهی و ترغیب آنان به انجام کارهای نیک و پرهیز از معاصی می‌شود و بدین ترتیب خداوند دین خود را بر پنج اصل توحید، نبوت، امامت، معاد و عدل استوار ساخته است.

در این مجموعه بر پایه آیات و احادیث معصومان علیهم‌السلام مباحثی پیرامون این اصول پنج‌گانه دین ارائه شده است.

شرح حال مؤلف^۱

آیت الله حاج شیخ علی نمازی شاهرودی در سال ۱۳۳۳ هجری قمری و در خانواده‌ای مذهبی و اهل علم به دنیا آمد. پدر ایشان مرحوم حاج شیخ محمدبن اسماعیل نمازی شاهرودی از علمای به‌نام شاهرود بود که اجازه اجتهاد خود را از مرحوم سید ابوالحسن اصفهانی و مرحوم فیروزآبادی گرفته بود و تألیفات سودمندی از ایشان به یادگار مانده است.

مرحوم حاج شیخ علی نمازی که از استعداد بی‌نظیر و پشتکار خستگی‌ناپذیری برخوردار بود، از کودکی نزد پدر و دیگر اساتید آن سامان به تحصیل سطوح همت گماشت و در نوجوانی افزون بر گذراندن سطوح عالی، حافظ قرآن نیز گشت.

ایشان پس از فراگیری سطوح مقدماتی و عالی در شاهرود، رهسپار حوزه پربرکت آن زمان خراسان در مشهد شد و از محضر عالمان بزرگ آن دیار بهره‌مند گردید.

مهم‌ترین ویژگی تحصیلی مرحوم حاج شیخ علی نمازی، کسب فیض از محضر مرحوم آیت الله میرزا مهدی اصفهانی در فقه، اصول و معارف بوده است. ایشان تا زمان رحلت این استاد برجسته مدت پانزده سال کمال استفاده را از محضر وی می‌نماید و ضمن آشنایی کامل با مبانی معارفی، فقهی و اصولی ایشان به ترویج این مبانی همت می‌گمارد.

پس از رحلت مرحوم میرزا مهدی اصفهانی، ایشان رهسپار نجف اشرف می‌شوند تا در کنار مرقد مولایشان از عالمان آن حوزه نیز بهره‌مند شوند و پس از مدتی به مشهد بازگشته، مشغول تدریس و

۱. شرح حال کامل‌تر و معرفی آثار مرحوم آیت الله علامه حاج شیخ علی نمازی شاهرودی در مقدمه کتاب اثبات ولایت که جلد دیگر این مجموعه آثار فارسی ایشان است، آمده است.

تبلیغ معارف اهل بیت علیهم السلام می‌گردند. این عالم بزرگوار همواره مورد تکریم اهل فضل بود و همت خود را صرف تدریس و تربیت طلاب و نشر معارف و حقایق ناب تشیع می‌کرد.

مرحوم علامه نمازی از حافظه قوی برخوردار و تلاش و پشتکارش ستودنی و بی‌نظیر بود. ایشان افزون بر آشنایی با علم تاریخ، علوم غریبه، طب قدیم، ریاضی، گیاه‌شناسی، زبان عربی و فرانسه و حفظ کامل قرآن، توجه ویژه‌ای نیز به روایات و احادیث ائمه معصومین علیهم السلام داشته، به‌گونه‌ای که پنج بار مجموعه بحار الأنوار را به‌طور کامل مطالعه و بررسی کردند که حاصل این پژوهش ده جلد کتاب ارزشمند مستدرک سفینه البحار و هشت جلد مستدرکات علم رجال الحديث گردید. ایشان همچنین چندین بار کتب اربعه، القدير، احقاق الحق و سایر کتب روایی را به صورت عمیق مطالعه نمودند که حاصل آن ده‌ها جلد کتاب ارزشمند و ماندگار بوده است.

این عالم با تقوی و مجاهد خستگی‌ناپذیر که به اخلاق عملی و تقوای الهی مزین بوده و آثار قلمی فراوانی از خود به یادگار گذاشت، سرانجام در شب دوشنبه دوم ذی‌الحجه ۱۴۰۵ هجری قمری، مصادف با ۲۸ مرداد ۱۳۶۴ هجری شمسی در مشهد دیده از جهان فرو بست و به دیدار معبود شتافت. پیکر پاک و مطهر این عالم بزرگ باشکوه تمام تشیع و در حرم رضوی آرام گرفت.

گزارش مباحث کتاب

این مجلد از آثار فارسی علامه نمازی شامل دو کتاب ارزشمند با عناوین اصول دین و وسیله النجاة است.

اصول دین در پنج بخش به تبیین اصول اعتقادات شیعه اثنی عشری می‌پردازد.

اصل اول: از این کتاب در شناخت خداوند متعال و اعتقاد به یکتایی اوست. مطمئن‌ترین راه شناخت خداوند نیز، بر اساس بیان بسیاری از آیات قرآن، شناخت فطری پروردگار است. این شناخت همان توجه از طریق زدودن حجاب غفلت به معبودی است که بشر فطرتاً و بر اساس سابقه معرفی پروردگار در عوالم گذشته با آن آشناست. با وجود این راه اقامه دلیل و برهان عقلی برای شناخت خداوند هم بسته نیست و آیات و روایات فراوانی به آن اشاره دارد. در این بخش از کتاب افزون بر معرفی این دو راه شناخت خداوند به برخی از اشکالات این از

اشکالات نیز پاسخ داده و دلایلی در اثبات وحدانیت خداوند ارائه شده است. همچنین بحثی هم در بیان صفات پروردگار آمده است.

اصل دوم: از اصول دین در اثبات عدل خداوند است که اشاره‌ای به دلالت عقل بر عدل پروردگار و دلایل نقلی عدل شده است.

اصل سوم: هم در بحث نبوت است که شامل دو گفتار در نبوت عامه و نبوت خاصه است. در نبوت عامه دلایل نیاز بشر به پیغمبر و در نبوت خاصه دلایل رسالت حضرت محمد ﷺ بیان شده است.

اصل چهارم: کتاب به بررسی موضوع امام‌شناسی پرداخته است، که خود شامل سه گفتار است: ۱. احتیاج بشر به امام، ۲. تعیین کننده امام کیست؟ ۳. چه کسانی از جانب خداوند برای امامت امت پس از پیامبر برگزیده شدند؟ در گفتار سوم و در تبیین امامت جانشینان بر حق پیامبر، دوازده باب آمده است، که شامل آمار اخبار قدسی در تصریح پروردگار بر اسامی دوازده امام و فضایل و مناقب آنان و تصریح حضرت رسول ﷺ بر اساس خلفای خود و نیز بیان آمار روایاتی است که خود ائمه علیهم‌السلام در بیان اسامی و فضایل و مناقب خود فرموده‌اند. پایان بخش این مبحث نیز اشاره به نصوص وارده بر امامت حضرت مهدی ﷺ و غیبت آن حضرت و نیز قادر بودن ائمه هدی بر جمیع معجزات انبیاء و تأملی بر حادثه غدیر خم است.

اصل پنجم و آخر کتاب اصول دین به بررسی مسئله معاد می‌پردازد. از نظر مؤلف کتاب از جمله قطعیات مذهب شیعه و واضحات قرآن، وجود دو حشر، دو نشر، دو معاد، دو آخرت و دو قیامت برای مردم است؛ یکی کوچک و در روی زمین با نام رجعت یا قیامت صغری و دیگری قیامت کبری است که در آن اوضاع زمین، آسمان، ماه و خورشید و ستارگان تغییر خواهد کرد.

کتاب گراسنگ دیگری که در این مجلد آمده، وسیله النجاة است. این رساله مختصر و مفید در پنج فصل و یک خاتمه سامان یافته است. فصل اول به بیان حقیقت وسیله بودن پیامبر و ائمه هدی علیهم‌السلام و وجوب توسل به ایشان است. در ادامه این بحث در فصل دوم پاره‌ای از توسلات انبیای پیشین به نبی مکرم اسلام و خاندان اطهرش بیان شده است. در فصل سوم به فضیلت تبرک به مزار شریف پیامبر اسلام و ائمه اطهار علیهم‌السلام اشاره شده است. فصل بعد نیز به بررسی روایاتی می‌پردازد که سوگواری و اقامه عزا و بکاء در مصیبت‌های وارده بر پیامبر و

آل او را از جمله عبادات شمرده‌اند. فصل آخر هم به جواز لطمه زدن بر صورت، کندن موی و چاک دادن پیراهن در این اقامه سوگواری اشاره دارد. خاتمه کتاب نیز در پاسخ‌گویی شبهه تعارض برخی از آیات با بخشش گناهان بر اثر گریه بر امام حسین علیه السلام است.

ویژگی‌های این تحقیق

این کتاب سودمند در زمان حیات مؤلف و پس از وفات ایشان ده‌ها بار به چاپ رسیده است. پس از ایشان به اهتمام فرزند برومندشان با اصلاحاتی و ویرایش چندین بار به زیور چاپ آراسته گردیده است. آن‌چه در این چاپ مورد اهتمام بوده به این شرح است:

- تکمیل تبویب مطالب، متناسب با محتوای آن؛

- مدرک‌یابی موارد ناقص و فاقد مدرک؛

- اضافه کردن کتابنامه و نمایه آیات و روایات در انتهای کتاب؛

- ویرایش متن کتاب به صورت جزئی؛

- اضافه کردن پی نوشت در اصل چهارم.

و بر خود لازم می‌بینم که از فاضل گرام جناب آقای صادق نوروزی که در اضافه کردن پی نوشت‌ها - برای سهولت خواننده به احادیث - زحمات کشیدند و عزیزانی که در مؤسسه معارف عالم آل محمد علیه السلام در آماده سازی این کتاب برای چاپ، با این جانب همکاری نمودند، تشکر و قدردانی نمایم.

امید دارم طالبان حقیقت، با مطالعه دقیق این کتاب و باقی آثار فقیه و عالم ربانی از علم و دانش و قلم روان آن علامه به نحو شایسته بهره‌مند گردند و اگر خطا و لغزشی را مشاهده نمودند، از این جانب بوده و از تذکراتشان ما را بهره‌مند سازند.

جمعه ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۰ش

مصادف با ۵ ذی‌الحجه ۱۴۳۲ق

مرتضی اعدادی خراسانی

قم مقدسه